

АМЦАБЗ

№3, 2023 ш.

1945

ИИУН 1 - АХӘЫЦҚӘА РЫХЬЧАРА АМШ!

Инна Ахашба

АГƏЛА

Апыткəыр хəйц агəи еишəеит,
 Ашəтыц ика кəпшь аатшəеит,
 Камс игара тыстысуеит,
 Азыс аччацшь даанарцшуеит,
 Изымгəйргьозеи ацсаа,
 Ааигəа дроузар алыцсаа?
 Сишь, закəызеи, акарматцис
 Ашəа иаршанхеит ‘Еадхəыс,
 Акааракəын иадырцахьаз,
 Иахьа иахаштит ишеадаз.
 Ашьыцра нымцəацзаап еицə,
 Ишцашьыци ахатə.
 Сара абас ашəак сьызхəар,
 Сыцшəама знызатцəык иахар,
 Азлагарахь сигазомьызт,
 Игəыгьытцəкьан сипказомьызт.
 Са исыздырам, абри ахəыс,
 Абыржəйтцəкьоуп иара аниз,
 Арахь иоуа аштə ицоуп,
 Ласбеи рбагы зегь еишьцоуп.

Саразəк акаара сазкуп,
 Абри даара ицьяшьатəуп.
 Цыск аакылсит ишəахəо,
 Шəа змахацгы зегь шанхо.
 Сыхьз иахыччоит иаарахар,
 Азə машəыршəа сааирехəар.
 Исыздыруам сьыздыркьо,
 Сыхьз абастцəкьа еимьыркьо,
 Еидара шьтыхра са сыргоит.
 Ахəыцкəа алаба садыргоит.
 Цсшьамоахə смоуит уахи-ени,
 Шəи сыкəшəазшəа абас сызии!
 Абас ианхəыцуаз аеада,
 Иархəахьазаап Ахада.
 Игəы цшкəмзи егьяумхəан,
 Даазьырыфын ухəан-схəан.
 Дашьталан азхькəахь дцазаап,
 Агəалакəагь еилиргазаап:
 Шьтə ашəт уагəылцра кəлазом,
 Укарматцисны шəа узхəом.
 Арбагь фьызтуа ус ишоуп,
 Иааурызеи, уара уеадоуп.
 Ала ахуху ишуа, нхарак ахьчоит, ус ишоуп.
 Иааурызеи, уара уеадоуп.
 ‘Еадхəыс, улабжышкəа аанкыла,
 Мацурак уахахаргылап.

Еыц, атара салганы Москвантә санааз ашықәсазы акәын. Аредакция-
 ҕы аусура саналага иаразнак җсшьара сзымцеит. Ашықәс антқамта-
 зынза аус зуан. Адыхәтәан, қырса мза аеааиѳнашауаны еипш аан, сцеит
 җсшьара хәа. Исызбеит санаториак, җсшьарта ѳнык ашқа сымцакәа, ақытаһь
 сцап, снейааип хәа. Саргы Москва ажурналистра аинститут салганы саазар
 аахыс, ѳымш затцәык Җақәашь сцан, аѳны сықан акәымзар, ауацәа, атахцәа
 азәы снаилампҗһацызт.

Ғнак ақалақь аҕны хааикәшәеит Платон Чкадуеи сареи. Хааибаргәйтәын,
 мчыбжык, ѳымчыбжһа рақара Җақәашьқагы хаиццап, Бедианзагы хназап,
 хнейааип хәа еибаххәеит. Иаашьтаххит ашәарыцага ашәакь еимҕапақәа
 акака, иаахақәнахццеит кантыруазк-кантыруазк, патрона еитцарпапала иртә-
 ны. Иаххахмырштит «иахшьқәо ахьхадаххәалашаз» аиагташқәагы! Ма
 ахаан шәарыцара хәа җара хцахьандаз, мамзаргы шәарыцарахәа ауаа
 ахьцало җстак иазцо җбоук хакәындаз!

Инықәхаршәын хцеит хара Җақәашьқа, хьяжык, ардәынак умбозар,
 ашәарыцаѳ интересс иикыша акы ахьықазам.

Ѫбақа мшы аѳны хақан. Агәмыркатылқәа ахьырацәоу ардәынақәагы аҕ-
 цаалоит хәа агәыла чкәынцәа ихархәан, хшәакьқәа харззала, абна аандақәа
 хриван, ақәара аҗшәа хьшәашәа аахарсуа, Аалзга аҗшахәа хаван. Машәыр-
 шәа хьяжык ма ардәынак хазшьыр, ахәда амацәаз нахаршәны, хиагташқәа
 иаарыдаххәалон, иркәаталеиуа, иаха ауаа хакьырбартаз амѳақәа рыла аѳ-
 нықа хгәарлон...

Зны аеқәа аахкәадырын, хнарықәтәеит. Уртақа хцеит. Уа дынхон Җынцәал
 Рашьыт, сара саншьа.

Рашьыт – аҗсыуа нхаѳык иакәын. Ускантәи ашәага-загақәа рыла, ари
 абжьаратәи анхаѳы хәа ирыҗһазоз уаѳын. Ақытан хатыр иқәырцон. Иҗа-
 ацәагы – таацәара бзиан, кыкҕыкк зламыз, зхәатәы еикәшәоз таацәаран.
 Иҗацәа ѳыҗһа, иҗха, иҗаца, иҗхәыс, иара – дара-дара ахьеицәажәозцәқһа-
 гы «ухацкы», «бхацкы» зламыз ажәа еибырхәомызт, убас иуаа җсышәакәан,

ахатырқәцара, аламыс, аңсуара злаены иказ, зцәа-зжыы иалаз, зшыа-зда иалаз уаан. Убри аамтазы Рашыт ица аихабы Мазара пхәыс дааигахьан, чкәынаки згабкгы иман.

Аены ашыбжышытахьра калахьаны еипш аан, агәашә аартны, агәыдыгәыдыхәа Рашытраа рашта хааталейт Платонгы саргы, Тандел Цьардалаа истражникцәа реипш, хшәақықәа хкәынззала.

Рашыт ханиба дхаигәыргәейт. «Сахәшыаца Москва ацара ду цаны дааит», ихәан ишысымуаз цә-дуззак нкажыны ишыт. Агәылацәа-азлацәа ааизиган, ачара иуит. Толбашыс Хәсен дналырхын, ауха атх акырза ицаанзггы, афы еимакуа хтәан...

Платон Цкадуа абарт реипш акомпаниякәа уаанзггы акыр дрыкәшәахьазар каларын, уи атцәақәа аакәхуа, аки-өбей ажә схәоит хәа иенаназиккәозгыыкан.

Аха ари зеггы сара сзы даара ихьантан: акы – афы зжәуамызт, ус стәан, цытк аныржә нахыс дара ирхәақәози сара синтерескәеи еикәымшәо иалагейт. Цбагы – абарт рөызцәа акомпаниякәа срышыцыламызт, убарт раан хымөаңгашыас иатахызгы уиакара срыкәшәоимызт. Мшәан, абри аамтазы сара өажәи хца шыкәсагы нагзаны исхытцуамызт, атцыхәтәантәи ажәашыкәсагы Акәа сыка, Москва сыка, шака калалакгы аңсуара сапырганы сыкан. Абарт зеггы сзеилалан, ныхәафас иаапырцалакгы, сара Москва ацара салганы, сеибга-сызөыда сахьынхәыз «иаахаргьежьюа» рфәнаарха – аңхашыа сыкны сагон, сахьтәаз ашша цәымза еипш азытра сафын.

Уиакара иаззауазей, атх акырза цаанза абас иаххаагейт, доусы хтәкәа хашрылаз.

Адырөаены ашьжымтан Платонгы саргы хөагылан, хшәақықәа аашьтыхны, ахшыра ханталеит. (Урта ахабла, ишыжәдыруа еипш, фәөа дгылуп, кәаца-фәапараны икоуп). Ахьяжкәеи ардәынакәеи хнарышытаналан, иахшыыз хәа егыкам, аха аамта акыр цахьаны ххынхәит.

Хахьяаиз – ауаа рацәаөны еизахьан. Акәаскьа абартан цьоукы тәаны иеицәажәон, цьоукы гыланы изырөуан. Зеггы хәара иазыпшын: иахатәи хчара иахьагы идроураны икан.

Рашьыт ионы аштаҕы, аматурта аҕхашәа, рацәак иацәыхарамкәа, ыла иртәны, аҕапшьақәа рацәаны ижын. Иаакәыршаны масар кьақьала итахаан. Агәтаншәа, егырт рылымкаа, иаҕа икьақьаз масарк сылапш нақәшәеит.

– Платон! – схәан, сыбжыи наикәсыргоит. – Уахәапшла абни амасар кьақьа! – Сшәақь аахаршаланы, снапы инықәырсны, сынкылпшит. Адықь аатгеит. Иара сапхьа иаакәчыз ахәшәбллылаҕы аҕауа иналазытын, сшыпш-уаз, азәы ичааитцыхны длаҕылеит, мақфахәара лахысгыи амасар гәара даа-тыхәхәеит.

Ари – Мазара иакәын. Аҕы атара даҕызаарын, иикыз аирызгыи ааимкәытылорын, ахәапхәа ацслымзра инылахаит. Иаразнак ихы-иҕы ашьақәада ааҕашит. Ионапыкгыи ихы инадкыланы, дааццакшәа, аматурта шыказ иҕынеихеит. Иан днелипылан, иахәшьагыи ларгыи дрыма, аматурта инылалеит. Саргыи сылны уахь снарышьталеит. Ашә ақьны сназауаны еипш аан, Кьақьала (убас лыхьзын Мазара иан) даадәылтцыи дыспылеит.

– Акымзарак камлазеит, нан, сукәыхшоуп, иаҕахым уахь анеира, иаҕахым, – лхәеит лара, – иаргыи уажәытәқьа арахьддәылтцуеит! – Леаасгәйдлыжьлан саанылкылеит.

Лара дхынхәны ихәыз лыцкәын иахь днелир лтахызаргыи каларын, аха сара смахәар лтарс ианылкылан, уаала аирыз аагап хәа ҕытцгас икатцаны, слыманы аҕапшьартәа ашка дцеит.

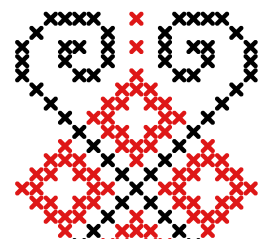
Аирыз ахькажьыи иаакәыршаны аҕы кәпшьшьза икатәан, иара уажәгыи ақырқы ахәхәахәа аҕы кылхәата ицон. Нақтәирахьшәа акәапеи аваршәын...

«Егькамлеит» хәа сара абрахь снахга-аахго Кьақьала слыманы дықәнаты, агәыла цкәынцәа аматурта инылалан, Мазара ихы-иҕы мацара ақьнытә жәаха шыацма алырхит, ихәрақәагыи ҕызәзәаны иҕархәеит.

Абри еипш икалаз азыхәан азәы лахьелиқәтарак имоурц азы, астал дахьа-хатәаз ихәы игәы изақәымкуа дкамларц азы, иаргыи акы змыхьыи азә иелипш дааины, астал ақьны акыраамта дхадтәалан, иангыи, лыпхәи лтацеи лыма хаматц аура даҕын...

Егырт аҕы еимакуа итәанаты, сара абри ауаф иани иареи сахьрыхәапш-уаз иаасгәалашәеит, ацсуаа рахәтырқәташьақәа ртыхәала икалахьаны исархәаз хәа Дырмит Гәлиа иажәелинраалақәа руак ақьны ииоуа.

Уи – Цәқәашь ашкол сантаз акәын. «Ажәелинраалақәеи ахьзыртәрақәеи» хәа Дырмит Гәлиа ииоыи аиланҕыра ҕыц иантытыи акәын. Иахьынтәааигаз сыздыруам, ҕенак абарт ашәкәқәа хыпхьазарала лажәи хәба, лажәижәаба рыкьнынза иманы, ашкол ақьны дааит ртаҕыи ихәмаз Теда Ахашба.

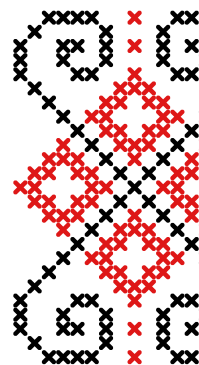

Зегы акака хайтеит, иаргы хайхыа днагыланы хцака-цшыбака ажэин-
раала дхазрыпхейт.

Дырмаит Гэлиа иоуан убарт ажэинраалакэа руак акны:

«Уыца атахмадацаа ироуит уск еимактэыс,
(Абри еипшкэа роуеит ауаа еилыргатэыс),
Цаса даакэгылан дцаажэеит ахыа змаз ауафы,
Ицыргэан алабашыа, аиха ца аханы,

(Ихыит агэамтара мыцхэы ихвантаны):
Иалиркэеит идгылаз ишыапы агэтаны,
Далгеит игэтыха дмыццакзакэа ихэаны,
Ачкэын егымхэеит убранза, деилагар хэа дшэаны».

Изызларызеи, «абастэка изычхарызу убри арцыс?» хэа, абри иахэоз
атцара-мцра азы сгэи-сгэи ааилацшит азныказы.

Исахахьан сара атахмадацаа дрылатэаны, Теда абри ажэинраала даны-
рзапхьалозгы.

Аа, абриакара амч гэгэа амоуп ацсуа иламыс! – абасгы нацитцалон иара
атцыхэтэан.

– Хай, дад, иамамкэа, иамамкэа, – икэшахатхауан даргы. – Ацсуа иламыс
акара игэгэоу акрыкахыума, – рхэон урт.

Аха убаскангы сгэы атцан цыара гэыцбаракэак тааза икан. Гындиа
Иаса аизаракэа рыкны данцаажэалоз илабашыа адгыл иныцарс-аатцарс-
уа ацаажэара идыруан, зны-зынлагы абри илабашыа ахахэ ианакэшэалоз
ыкан. Убаскан ацыри ашыанцеи ааикэшэазшэа ацыртдырхэа ацыпхыкэа
аатцыддуан. Абри анаасгэалашэалакы:

– Ааи, уи фырхатцазак иакэхарын, мамзар астэка зегы ирылшарымы-
т! – схэон сара сгэаныла.

Кыкыала лцагы ларгы цара рымамыт. Дырмаит Гэлиа ииоызхэагы
егьрыздыруамыт, егырмахыацызт убри еипш акы. Арт уажэы икарцаз – дара
рда иалаз, ршыа иалаз ацсуа ламыс акэын, ацсуа хатыркэтцашыа ирылаче иры-
лаз акэын.

Ааи, ацсуа ламыс аихаца аткысгы, ацыр аткысгы игэгэазаап, Дырмаит
Гэлиа зызбахэ хайхэаз арцысгы дзатэзамзаап, уи иоызцаа афырхэцаа иаа-
хакэыршаны иказаап, хара игэахтауазар!..

Кыргызал Чачхалиа

АБРАКА

Абрака пшзоуп, сыцсы сзакэыхуам,
Сгэафы изуам атахра.
Абрака пшзоуп, абра акгы сыхуам,
Абрака ишэартазам ацсра!..

Абрака сиит, абрака саазеит,
Исызбом абрака сызхара...
Абра схы-сгэы сымхьаазеит,
Испыргоуп урт зегь наф хара...

Абрака пшзоуп, сыцсы сзакэыхуам,
Сгэафы изуам атахра.
Абрака пшзоуп, абра акгы сыхуам,
Абрака ишэартазам ацсра!..

ЕИМАРКУАЗЕИ?

Кычын иман ахэакэа,
Хэычи дуи жэабака.
Уи изгылан ахэатра,
Ахыбгы еипшыин аматра.

Ахэатраф ахэакэа фыфуан,
Иашан, улымхақэа тырхуан.
Кычын истеит азцаара:
–Ирылалазеи абант убра?

Еимаркуазеи ухэакэа,
Хэыцгы дуггы жэабака?
–Ус дук рыман хэа егызбом,
Аиашами, усызжьом.

Еимаркуеит, – ихэеит иара, –
Зеггы агэаны аиара!

* **

Ашэараф ацсуара
Дгыланы иныхэоит.
Афараф ацсуара
Анихэо дхырхэоит.

Дыссируп, дламысуп,
Диашоуп, дхалалуп,
Дпатриотуп, дгэыцкьоуп,
Идыруеит, иуалуп...

–Сацсыуоуп сацсыуа!
Ипаспорт аатигоит.
Хароуп уи дахьысуа,
Ацэфьарагы уцэигоит...

Тыц пхак иоуаанза
Ацсуара имшуп!
Знык ианирталакь-
Ахахэ ихэларшэуп!

Уинахыс иацсуара
Абакоу, инкаижьуеит!
Псышэала ацхара –
Дзацхьом, дфьжуеит...

Журналыз, газетыз,
Ионы ак фналлом,
Ацсшэатэфья ахэарагы
Цкья ифы ианаалом.

Ихшарагы убысоуп
Ифаларц шитахыу,
Тыц-пхак азыноуп
«Сацсыуоуп» зитаху!

МИХА ЛАКРБА ИХЪЗЫНФЫЛАНЫ

Уацсуара зы-ггарамызт,
Мрак цхар итабо.
Инарымтакуа уггарамызт,
Зегы инадырбо...

Уацсуара ламысла акэын
Ахаангы ишыгэгээз!
Бзиа иубон, пату узақэын,
Убри акэын змац ууаз!

Ацсуа ламыс ыканатц
Икоуп, ухъз цсуам.
Уфымта цсыуак дыканатц
Иамыцхьо дкалауам!

АУИ АКЪАҒИ

Ицшра-исахья, деифахаха,
Дубар атуан датакьысуеит.
Даеак илан дыкам уаха,
Сапын шэахтас наф дуцэзыуеит...

Даеазэ дыкоуп, теицыцшыла
Дуафасами, рацэак дыкам.
Утаххап дтаргыл атыша –
Дызхымыхэхэо хра дук ыкам!

Еада цэгья, еада бзиа ыкам -
Урт зегь акоуп.
Убри акэхап изырхэогы:
«Аеада ахэ еипш ицкоуп»!

АЦГЭАБА ЦЫХЭА-БАБА

Хырцэыфафы
Цыхэа-баба,
Хэыштаара ехэымц –
Цис-ацгэаба!

Тэаа-маа,
Емырха емырба,
Цыа мбазакэа
Цсшьа-еырба!

Хэынац мкы,
Чуан тырбза,
Зхара крыфа –
Абла тызза...

Иумцарцан
Аицаркэафэа,
Ахэынацкэа
Ыкэтэеит укэафэа!

Иаартаххаз
Уларыгзоит,
Рхэатэқэа зегь
Унадыргзоит...

Уеурлашэит,
Уеурдагэеит,
Аусқэагы
Еилаургэагэеит...

Аха иудыруаз,
Цис-ацгэаба,
Ишамырхэо
Уцыхэа-баба!...

Сабина Зарақәуа

С. П. Басариа ихъз зху
Очамчыратәи ашкол-интернат
8-тәи акласс ацафәы

ААҘЫНРАН...

Асырз иалцуаз азы хьшәашәа
Гәымста җнартәауан.
Ааҗынран...
Җаҗсадгьыл афәы, җадгьыл афәы
Ашьа катәауан.
Ааҗынран...
Ажәыларә цон, ижәылон җа җар.
Ааҗынран...
Гәышьтыхгас ирымаз җаҗсуа шәа рхәауан.
Шәнеибац!
Шәнеибац, җашьцәа!
Җашьцәа, шәеиха!
Дықәахцап җадгьыл аҗсуа иаҗа!
Далахцап Аҗәа, дыцкәа-шәкәа дхашьтып!
Җаҗсадгьыл хәыч ағәы аахартып!
Ааҗынран...
Ицеит уи ааҗынра бааҗсы,
Иагеит уи имачымкәа җҗеицәа рыҗсы.
Иагеит Гәымста, иагеит аҗа ихы...
Аха җаҗсадгьыл еиқәдырхеит җара хзы!
Абар, нас Цәыббра...
Иахалашеит җадгьыл хҗирак җшза убра!
Ахысбыжькәа гом, ипҗәом абзарбзан...
Җ-Аҗсны еиқәдырхеит, аиааира хҗааргеит.
О, Анцәа, улҗа-угәыҗа
Җаҗыз есымша аҗсуаа җара!
Суҳәоит, җҗеицәа рыҗсқәа еиқәырха!
Җадгьыл иахҗеиқәдырхаз
Җақәуп иахәа.
Җҗәажәоит аҗсышәала,
Ашәақәа хҗәоит.
Җҗеицәа гәымшәақәа рыхьзқәа хшәоит!
Ааҗынроуп...
Иахәагы Гәымста сырзла иҗәуп...
Ааҗынроуп...

Аманда Амҗба

Д. Гәлиә ихъз зху
Аҗәатәи абҗьаратә школ №4
10-тәи акласс ацафәы

АИААИРА АМШ!

Аамҗа җьбара хара ихәащхьеит
Ицеит инықәха, ишҗара,
Абар Аиааира амшгы ааиуеит,
Җажәижәаба шықәса – җхәацара

Ари амш ду, акрызцазкуа,
Җажәлар ргәырҗьара иатәуп.
Җажәлар ирхыргаз агәәкра,
Уи җоурыхуп, ихьчатәуп.

Җаҗсуа фырхацәа рхы иаеиҗга,
Җаҗәнымырха җаҗа иҗаҗылт.
Җашьцәа дуқәа, Нхыҗт Кавказаа,
Рашьцәа ирыҗхраарц иааҗылт.

Агыгшәыгқәа еилых җамҗакәа,
Гәҗакыс ирымаз җақәхра ауп.
Аха иҗоуп дара ирхаштыз,
Аҗсынра зтәу аҗсуа иоуп!

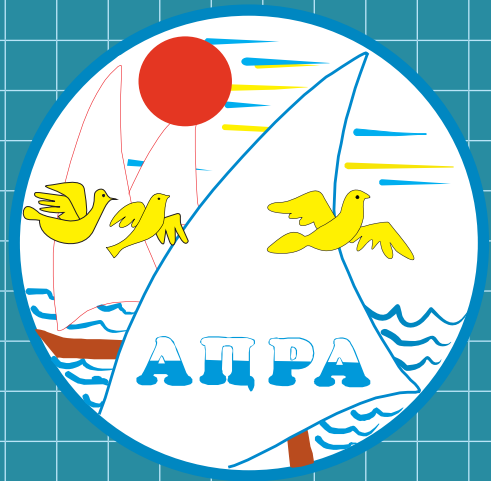
Нестор Сангалиа
Н. А. Лакоба ихъз зху
Гæдоутатæи абжьаратæ школ №1
10-тæи акласс ацæфы

Снеиуеит сықаланы ақæара,
Апша хъшæашæа сеимнадоит.
Сақхъа иқэтæоу ипшзаза,
Аңныш сыблақæа хнакуеит...

Ус сышнеиуаз птак аахылт,
Амрагъ ацæахит хара.
Апсабарагъ аалашъцеит,
Иаилахæлазшæагъ збеит сара.

Уа снапшызар, сақхъа днеиуеит
Сгæы ззыбылуа атыпқа.
Са санылба, уи слымбазшæа
Лқьышæ снықæылтцеит дааччашæа.

Изурызеи, исхæарызеи? Псышæак
Ласхæан, слывсны сцеит.
Аха, абар, анашана,
Амра аакылпхан, исфæачцеит.

Виктория Кæарциа
Къ. Чачхалиа ихъз зху
Ткæарчалтæи
абжьаратæ школ №1
10-тæи акласс ацæфы

СЫЦСАДГЫЛ АЦСЫНТÆЫЛА

Сыцсадгыл Ацсынтæыла,
Ацсуаа зегъы иахтæылоу,
Иахцъынцътæылоу,
Изызхауа,
Саргъы аброуп иахъсызхауа.
Стæыла, сыжæлар, са сбызшæа,
Срызгæыдууп уамашæа.

САН

Сан илеиғу азэгъы дықам,
Пату лықæыстдоит сара,
Зегъ реиқа уи дсызгæакъоуп,
Бзиа дызбоит уамашæа!

Иқалалу, ипшзоу, иқьиоу,
Ибыдысныхæалоит Март ааба!
Сан сыхаара, сызкæыхшоу,
Ибеиғу дықазам цъара!

АПСНЫ

Арианна Ағардан
С. П. Басариа ихъз зху
Очамчыратæи
ашкол-интернат
11-тæи акласс ацæфы

Мтдæыжæфæада салалоит ажæфæан,
Мтдæыжæфæада фæцхъа спыруеит.
Геи-шъхеи снырхыпдрааны,
Апсны, уара ушкæа схынхæуеит!

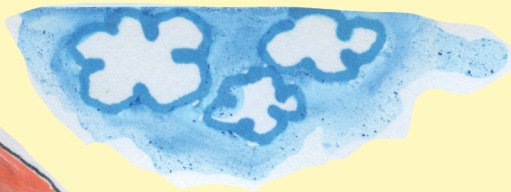
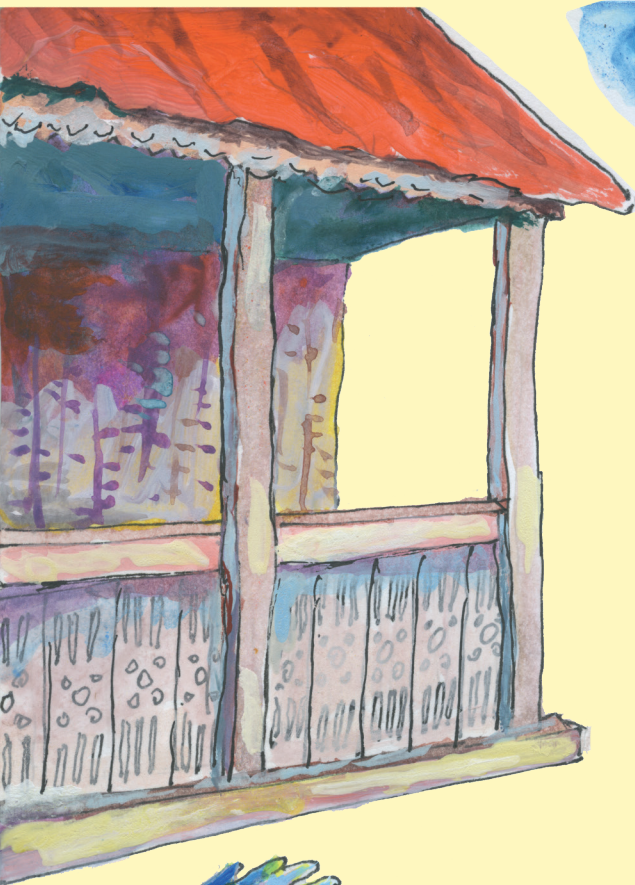
Имачызма уцшзара ихнахъыз,
Имачызма изтахыз уткæара!
Иуқæлоз уагацæа уриааны,
Умтдæыжæфæақæа еитцухт шъта уара.

Сахычæом, исхæоит са сшапсыуоу,
Ушьха акалтан сара ииз.
Ламыслеи патулеи изрыжæхъоу,
Хапсуара бирақтас икыз!

Лылағырзқæа лзамфæ арзыфеит,
Ишқалхылгои ан лгæырфæа.
Ацх пшьаала-пшьаала имфæасуеит,
Лыцæа тынчым ес-уаха.

Пхызла илбон лқа игæақра,
Азы дахæаены дагон.
Пхызла илбоз лычкæын аарла,
Ипсы тоушæа агæра лнаргон.

–Сызхымзаз суалпшьа насыгзароуп,
Апсны ага хæымга дкамлароуп,
Аиааира хнапафæы иқалароуп,-
Ибжьы лгæы иқæыфæуан ан.

Шана Шармаҕ

ДЫРГЪЕЖЬ ЗЫРГЭААЗ

Ажаабжь

Ахэыцқәа зегь реипш саргыы аҕстәқәа бзиа избон, санхэычызгыы сандухагыы. Саб иахэшьа Акармара хәа иахьашьтаз Ткәарчал ахаблақәа руак аҕны дынхон. Саб уахь лассы-лассы дцалон. Уи атыц саргыы даара бзиа избон. Ашьхара иагэытахаэхәо иркыз ахабла, еиҕахәашьа змамыз гәапхарак аҕан. Саб иахэшьа лҕы уаннеилакгыы, убриакара дгэыргыан дупылон, убри азакәхап атыцгыы бзиа исзырбаз. Аха уи схәеит хәа, ари атыц пшзarak аҕан, мазала иухәлаччозшәа убон. Насгыы, еихарак ухызхуаз, азиасқәеи азхыҕеақәеи убас сахьақәак апырҕон, зейтахаәара улымшоз. Сара уахь ацара сҕахын есымшагыы. Еихарак саб иакәын лассы-лассы уахь ицалоз, аха сара санимгоз даара ихьаазгон, сангыы илхәон, баб уахь уск аҕыхәала данцо бихьнымхалан хәа.

Убас, зны, саб иахэшьа лахь дахьцаз хзейгэыргыашаз хамҕак хзааигеит, иахэшьаҕа Витиа хәа заххәоз, игэытакны, ласба пшзак амашьына иааҕганы иҕанааиха, зегь хашьхныцсылан хәанхеит. Ихэымсысза, абла тбаақәа шамшамуа, алым аҕшра аман, аха цәгьала игэыкын. Хара даара хадырзошәа, азәазәала ихәхәапшуа харгэыбзыгуан. Сара, хәҕала, сгэыргыара аиҕахаәара усқангыы, уажәгыы исцәыуадафуп. Оумашәа иубаша, сангыы

лусқәа ааныжьны Витиа даагәйдкыланы, аласба ҫыашьо дахәаңшуан. Иара, аринахысгыи ари аҫнаҫаҫы ишаңшәымахоз адырызшәа, инаңшааңшуа аҫыңқәа ҫнаҫаауан.

Ажәакала, ҫасасҫәагыи ҫаргыи хәыҫы-хәыҫла ҫаинаалон. Саб Витиа ихы наиқәикын, – иоужь иҫанатдогыи аабап, ҫәа ҫәаиҫит. Витиагыи саб иажәа ааҫбамтәыкәа иоуижьит. Ассир иалашан, уажә еиҫагыи иңшзахеит, иҫуа ашҫа иааҫагыежьит, акәша-мыкәша иҫаз зегь ҫнаҫаарҫ аҫахышәа, аҫнқәа ирыкәшо инаңшы-ааңшуа, аңшәмарҫа шагәаңҫаз урдыруа, хәыҫи дуи аигәыргьатҫәа ашҫа инықәлеит.

Дыргьежь ари амш инаркны иаңшәымаха аҫны ҫыҫ инахылеит. Ихәымсысза иақәыз ахәы убла аахнакыртә иңшзан, ахәда иаакәыршаны аимхәыҫ шкәакәа ахазшәа иҫан. Иаразнак иҫашьҫылеит. Ихырбзакәыרבзо, аҫыхәа хәыҫ ықәыргьежьәауа ҫәгыала ахы угәанарҫхон. Хәыҫгыи дугьы сас дагьк даҫҫаазшәа, ахәы ҫнапы иқәыргыланы аҫраңшза иазыҫаҫҫаз ахь ҫҫынаххон, иаргыи шәымҫахыҫ арахь аҫәозшәа, аҫра иааҫыҫны ушьапқәа ирыҫдаланы иухыкәшо угәыднакылон.

Дыргьежь аҫнаҫа иахагылаз аңшәма хада шиакәыз адырызшәа, зегь реиҫа саб ииҫәоз акәын инанагзоз, ахьзгыи ҫара ишаҫгәамҫхозгыи саб иоуп иахьзыҫҫаз. Дыргьежь аиңш, ҫаргыи, уи иҫәатәы шхаҫатәыз заагыи еилаҫкаахьан. Дыргьежь иаанагоз ҫәа иара саб ихаҫа иҫаиҫәаанза ҫазымхәыҫҫаҫыҫт, иаармариазаны иҫадахкылт, ашьҫахьшәа ауп аҫәгыауҫы ашҫа иҫаларҫ иалаго дыргьежь ишьҫахьҫа ҫәа шаанагоз анеилаҫкаа, даара иаҫгәаңшеит. Ахьз анҫәатәызгыи, ианҫәатәымзгыи уажәы-уажәы ҫанаңхьоз, иара ахьз иаҫаҫырбо иаҫгәыдҫалон.

– Дыргьежь иҫазгәамҫзакәа азҫара иаҫын, ҫәгы ианаалан иҫан аҫнаҫа, зегь бзиа ишаабоз адыруашәа, гәакьарак аныңшуан, ахымҫаңгашьаҫгыи. Зегь реиҫа иҫыашьатәыз ауаҫы бызшәа аҫауан, еиҫаракгыи ҫаб иааиҫәоз еилкааны ахы мҫаңнагон. – Дыргьежь аҫны аҫналара ҫа-лазом – аниҫәа инаркны, ишхәыҫызгыи ашьапы ашә аҫны иаахнамгеит. Сан ахәы знылҫоз саан ңшза гәаҫак намҫалыргылон алаҫра аҫаңҫа, мамзаргыи аҫнашә маҫ инаҫәыхараны ашьапқәа еиқәыҫсаны арахь аҫныҫа иааңшуа атәара бзиа иахьабоз аҫыҫ аҫы. Уи Дыргьежь зхымҫоз акы акәын.

– Дыргьежь уааи – анырхәалак, иара ибзианы иадыруан ахәы шааргаз, аха знымзар зны иҫны аҫәаанамхаҫыҫт, ашьшьыҫәа имыҫҫакзакәа, ахы пату ақәҫо аҫәаанакон, уи зегьы еиҫгәахҫахьан. Саб зны-зынла данаатәоз, Дыргьежь ахымҫаңгашьа ахәшьара бзиа аиҫон, еиҫаракгыи ҫара иҫахар иҫахны. – Ала акәым ауаҫгыи ахымҫаңгашьа иақәымшәо

закашыда, аишэахь асасцэа рапхья иахалан апшэмацэа акрыфара иана-лаго рацэоуп. Уи еипш икоу аказшы даарак узлоу рфы пату укэнацом – ихэон, акырынтэ ишихэахьазгы. Сара хаҗала, уи гэныскылахьан. Дыргьежь убри азынгы хаз чыдала бзиа избахьан.

Дыргьежь еихаразак саб дахьцоцаалак ицын, иара акы данафыз афшыапык еикэыпцсаны ихэапшуа иааигэара инатэон. Саб ипсы анаа-иҗеикуаз, Дыргьежь ааигэа дтэаны дацэажэон. Иаауа дубоу ихэар, ашырхэа ихьяпшуан. Ипсы ааитакны дфагыланы, уаала анихэалак, иапхья игылан афынанахон. Сара даара ицъасшьон, Дыргьежь абас ацэажэара ахьяҗауаз.

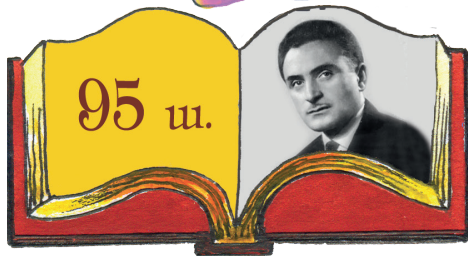
Идухеит Дыргьежь, ипшзахеит оумашэа. Ари лажэла бзиоуп, идухоит, җеитпшлагы егырт алақэа иреипшзам. Кавказаа рлажэла хэа иашь-тоуп, игэаргы даара алеишэа баапсуп хэа халхэахьан саб иахэшыа, афныка иаахгаанзагы. Уи хара акыраамта хазыпшын.

Иара азхашьягы акалашэа икан, иахьеи уахеи еизхауан, ахэы пшза ауны алым пшра аанахэон. Зака ипшзаз акара игэыбзыгын, амала агэаа-шыагы адыруан. Иуҗагэыбзыгуа, ахы удшьыло ишудгылоз, иагэампхоз акы абон, нас ақышэ унтасызшэа инаудтны ишгэааз урдыруа аблақэа траа иухэапшуан.

Дыргьежь, зегь бзиа еицаабон, хандэылтцыпхьяза ихаигэыргьан иаахпылон, харгы ахэда хэакэыршан иахгэыдахкылон. Ауафытэыф-са иеипш иахгэампхоз адыруан, афны ханыказгы знымзар зны афны афнытқа ашыапы фнанамыргылацызт, афнашэ инацэыхараны икатцаз алатра апхья, иахьтэалоз, ифагылан игэыргьатцэа иаахпыланы иха-цэажэон, иаххэоз зегьы шаҗауаз хардыруа.

Ғнак зны, Дыргьежь саб ицэгэааит, уи схэеит хэа сабгы даргэааит, урт даара рхэоу еикэшэон аха... Сан ахэы шыкалцалац еипш илыр-хиан, алатра апхья игылаз ахэы знылтоз асаан ашка днеиаанза, амла иахцэаку здырхуада, аишэаф сабгы акрыфара далымгацкэа, афны аф-нытқа ишыфнамлоз аахаштны, афшыапык ашэхымс ианаахнагозтэка, саб дфагылан – хашьит Дыргьежь, арахь уанбааихьаз анихэа, ашыапқэа ахышэтхэа шытахьла иааихнаган, афынанахеит атэартахь, сангы ахэы лыман днашьталеит, ахышэтхэа инеины атыцаф инатэеит афшыапык ааикэыршэны, цэгьа ишгэааз урдыруа. Сан егьа илыргэыбзыгзаргы, ахэы ааигэара илызнамгеит. Дыргьежь афынгы, адырфафынгы акрам-фазеит. Сабгы даара игэы иалсит, убри нахыс затца афны ифнамларыз, афнашэ ааигэарагы иааиуамызт.

Ала ухэеит, хэа... ауаатэкагы, знык уашта итуцаз деиҗааилоит.

Гьаргь Гублиа

АҔСНЫ АЖӘА

Амра сыхьзуп, сара, жәласы исымоуп АҔсны,
Сыҕазарц стахыуп еснагь сыхьз саҕсаны.
Асасдкылара, – сара уалпшьяс исыпхьазон,
Еилых хәа дсымамызт, хәыҗи-дуи срыхьзон.

Схауа зөыдоуп, цәгьара сылам, сразуп,
Сыгәшәтара зхы иазырхәоз, ртәы хазуп.
Шьхеи мшыни рыбжьара сбахчақәа шәтуан,
Шәахәала ифычауа сыгаҗа аатуан...

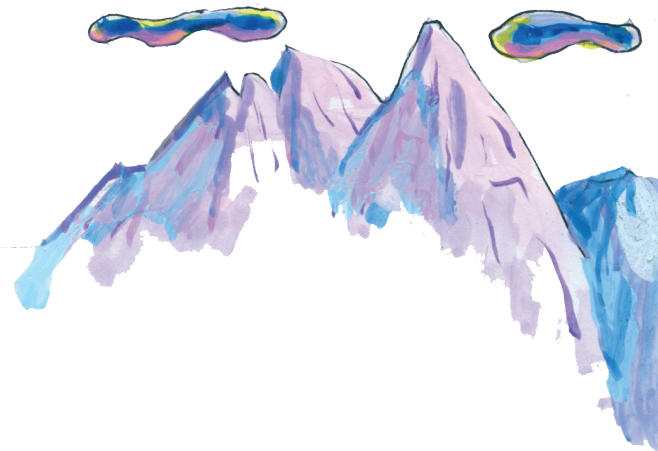
Игәаҕхьоу дымгәырғьарц залшом мышкы зны,
Уи амш сара сҕагылан цабыргны.
Сыхцәы ҕацшь исықәу мрала иҕаны,
Хәашьрак нахьысыр, скахап сгәы тҕьаны.

АҔсуа инхара-интцыра азхаит, иҕацеит,
Иқәацә хәыч ааныжьны, аханахь дыхәнеит,
Пату иқәын, нхытц-аахытц избахә рҕакын,
Ғыбҕаҕазан, ахьз иман, уи дазкын.

Доухала дгармызт, уи иаҕыхәаз дразхон,
Ахацәа рашәа еснагь иашта иҕацхон.
Иҕоурых акәзар, икьяҕым, иҕахцәам,
АҔашә унататәхәар, итцжәо еибаркзам.

О, сыжәәан ҳарак икеикеиуа еилган,
Ашәацшь иатцаз, сымра иаҕәырчахан.
Схәычуп, аха идууп, иҳалалуп сгәы,
Сқьиара сыхәон, исыман аразкы.

Сышьха цагьақәа азә иаҕхьа рхы ладмырҕәзацт,
Нарҕаа рышьтра ыҕам, ишашьеит рымхәазацт...
Амра сыхьзуп, сара, жәласы исымоуп АҔсны,
Шәышықәсала сыҕаз нас, сыхьз саҕсаны.

АҚӘА ЛЕИУЕИТ

Ақәа леиуеит, ақәа леиуеит,
иазәзәоит адәқәа,
Араш амахәқәа гәәтеиуеит,
еилашәшәоит абҕьқәа.

Аҕаҕынқәа заа ицәырхит,
инахеит еивтцата,
Амашьына мәәқәа цәырцит,
иәеижьза, ицәаакза.

Агәашә ахь инеиуеит еибарсны,
ихәмаруа ахәычқәа...
Шьоукгы нымәахытцт еилысны,
иааҕеицшит ақәа..

Гәылак ахтыста дынхытцит,
аатцәа ихы иҕарца.
Уи дызҕыыз аус даҕәытцит –
иоуит аҕарца.

Амәәқәа бҕыла иқәыршәуп,
аәаршьтра шәәхәауеит.
Калатк асофаҕ ихыршәтуп,
мпахьшьыкгы пырпыруеит.

Цшак наласт амхы аназараҕ,
аҳаскын еикәареы.
Ацәыкәбарқәа рымацара
еибарцоит адәаҕы.

АН

Алѡатѡ хѡмаруеит аѡацха ахыб ахь,
Амѡазақѡа аччахѡа ишѡахѡоит.
Агѡашѡ ашќа днаѡшуеит ан лгѡы лымахь,
Лылағырзқѡа лзамѡа инаѡахѡеит.

Ѡыцьѡ ларѡар еиѡамсқѡа дрыззатѡуѡа,
Мѡа харак ахь инасќѡалгон зны.
Урт амш хьамтѡақѡа бзантѡы илхаштѡам,
Лыблақѡа ирыххалеит ихѡашьны...

Рыбаѡқѡа амадоуп хара тѡылак,
Рхѡатгѡын ашьѡац иатѡа ихнаќѡоит.
Аха тѡагалан аѡа-маѡа еидкыла
Интаршѡны дара рзы илтѡахѡеит.

Хѡылѡазыла абахча дынтѡысуеит,
Архахь, лбааќа, еиужѡуп амхқѡа,
Аанда ахыылаќѡыз инахалѡыѡсоит
Амѡан илымѡыхьашѡаз махѡақѡак.

Лѡа хѡыѡы хьынаѡа игылоуп аутраѡ,
Аамтѡала иќаитѡаз лыѡќѡын аитѡбы.
Ауасхырқѡа кѡадахеит ахыбрагь,
Лаштѡа иагуп иахьѡа анапы.

Лыѡѡа тынчым аѡхѡыс уахыла,
Лассы-ласс днахѡаахѡеит, ишауам.
Аѡѡа налгоит акѡасќѡа зныла,
Зынгы лиартѡа дныќѡтѡоит лгѡы ѡшауѡа.

Лылаѡѡа неиќѡылыѡсар: «Уѡа, нан, нан» хѡа,
Ѣытѡбжыќ аѡх иналѡыѡеит маза.
Адѡахыы дындѡылѡыр ан еитѡамхѡа,
Уѡа дылбом, аштѡа тѡаѡѡуп иќказа.

Алѡатѡ хѡмаруеит аѡацха ахыб ахь,
Амѡазақѡа аччахѡа ишѡахѡоит..
Агѡашѡ ашќа днаѡшуеит ан лгѡы лымахь,
Лылағырз лзамѡа инаѡахѡеит.

ХАМЗАТ ХАНКАРОВ

Аңсны ашәартә иантагыла,
Еиқәных идәықәлаз тҗагәыла,
Ашьха мәахәастә ианысыз,
О, Бзың азиас иазкылсыз,
Арха, аҗааа зызгараз,
Уи афырхатә Ханкаров!

Бзыңтә акаршәраҗ ианжәыла,
Аҗацәгәа иңылаз гәышңыла,
Самарлықышәа ар ирхыкәшоз,
Атанк даушла изхәынңоз, –
Иақәтәаз ирымтә аңсгара,
Аибашьы хатә Ханкаров!

Ашьхарыуаа ргәы еимаздоз,
Уа зхымтә баша икамшәоз,
Зхатәабжә ақәылаа дарзыңоз,
Игәы имкәа иңың дахызңоз,
Аңсуа инамыс иатңкару,
Ачечен шьхауаа Ханкаров.

Аибашьраҗ зылшамтә цәыргоу,
Аҗар рзыхәа иҗырңшыгоу,
Згәашьамх меицакуаз, иңхәагылаз,
Аиааира аетә иатәагылаз,
Ашәақь аңкәара иаңыткәараз,
Ахатә ихатә Ханкаров!

Иарбан хымтәу ицәеижә иалкәаз,
Дарбан брагьу изымпыткәаз?
Хгәалашәара шәыла ихызкәаз,
Абла гәакәа гәырәа хызцаз,
Зашәеи згәамчи – мраңхароу,
Уи афырхатә Ханкаров!

СХАБЛА ГӘАКҢА

Схабла гәакәа – схәычра атәыла,
Скәасқәа зәыда – са сыоны.
Збарта ыычоу захәа бгәыла,
Цхара ацәызуам са сгәақны.

Уанызымбо – са исызшоума,
Дацла, пащәла сызмадоу!
Сышьтә ыашьан икәлоума,
Арха, аҗааа ирытгоу.

Ухәы харак сынаңшыртәу,
Ихьыухьыуеит сгәыбылра,
Хара сцаргьы са исбартоуп,
Уга, узиас, укәара...

Цкәыни згәби са испылоит,
Амәа рыстоит, сырзыңшуп.
Схәычра гәырғәахә аасыңгылоит,
Ашьха зыхь еиңш еилашуп.

Сылаңш итшәом уи сынхартә,
Дәы-какачла иара қәтоуп.
Сымәа ахкыртә – амәахәастә,
Сыңсәзаара иаңыркәоуп!

Ә-шьауардынк еидыслеит ахра автәаҗ,
Ршьапхыцкәа тыхны ишзахәоз еишьтан.
Ишеикәшақьоз, ахра аңша нажәтә,
Уа илталан иңырцәажәо аңсә.

Рыжәәақәа еилхаан, ицәхәын
рыжәәахырақәа,
Ирылашәшәа хыхьынтә илеиуаз ахзы,
Икашәаанза имцарс иргон абағырқәа,
Еидшыл ианеибашьуа ашьаурдынкәа,
Убрыгь насыңуп абағырқәа рзы!..

КЭАРТ-КЭАРТЫ

Уаа Кэарты, Кэарт-Кэарты!
Жааа кэты – жааа ца,
Жааа ца – жааа кэтагы,
Жааа кэтагы – жааа хца,
Жааа хца – жааа кэарт,
Жааа кэарт – жааа хых,
Жааа хых – жааа кэчышь,
Жааа кэчышь – жааа «циу»,
Циу, циу, циу!

САРА СЫҚӘТӘАН АЛАҒА...

Сара сықәтәан алаға,
Уа дызбеит сара ағаға.
Ғыстын, ғыстын, илмаҳаит,
Лаҳак сыршәын, илҳаҳаит!

АХРА ХАГА

Ахра хага,
Хы дамакьа,
Иеимаа хэыцқәа ишьхаркьакьа,
Дахьзымназо иецыркьакьа!

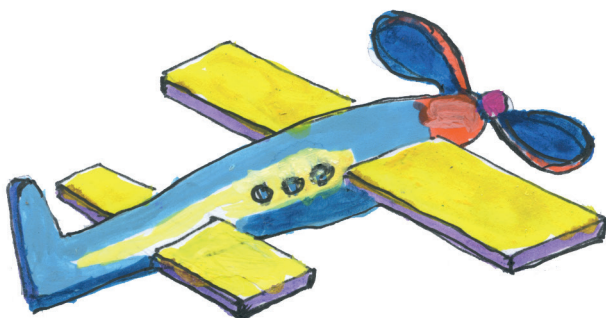

АМЦ УЗЖЬЕИТ!

– Уааи, Алан, уааи, Алан,
Сара исымоуп аҳаирплан!
– Шьыри, шьыри, хтатәаны,
Цәәанцәы ххамлои хәиманы.
– Амц узжьеит, амц узжьеит,
Змах зыршыла ускәабейт!

ХАРИТОН

Тон-тон, Харитон
Хыла дасит абетон,
Чуанк азна амакарон
Дтәаны ихала ифалон,
Имгәагы пахәза иқанатон!

*Акьыпхь иазирхиеит
В. А. Кәәгәаниа*

УАЦХРАА АЖБА
АЦЫХ АГЪШААРА

АМЦАБЗ

№ 3, 2023 ш.

АРЕДАҚТОР ХАДА ИННА АХАШЦХА

Аредакциягә еилазаара:
С. Сазба (аредактор хада лхатыпуаю,
атакзыцхыкәу амазаныкәгаю),
А. Гогәуа, Гә. Кәыцниацха,
В. Цәыцьба (асахь. редактор),
Н. Кәарчиацха (акәша аредактор).
Компиутерла еикәлыршәеит В. Бганба,
акыцхьы И. Лашәриацха.
Ажурнал сахьала еикәиршәеит
В. Цәыцьба

Аредакция атызтып: 384900. Акәа ак.,
Ажәанба им., 9. Ател: 226-25-52

Амцабз (Пламя)

Детский журнал Союза писателей Абхазии.

Выходит один раз в 2 месяца.

Адрес редакции: 384900, г. Сухум.

ул. Званба, 9. Тел.: 226-25-52

Отпечатано ЗАО «Арашь»

г. Сухум, ул. Эшба, 168

Акыцхьыртахь ирытоуп:

Аформат 60/84 1/8.

Аофсет кыцхь хкы 1, 86 кь.бгыш.

Атираж 4000.

Аеатцапқа

Икыпъхьуп ИАЕ «Арашь» акны

Итыцуеит 1957 ш., лацара (май) мза аахыс